

KITÜNTETETTEK AUGUSZTUS 20. ALKALMÁBÓL

ANGYAL MÁRIA

népművelő, művészettörténész, a Magyar Művelődési Intézet nyugalmazott osztályvezetője, Népművelésért Díj

A beszélgetés az Újlipótvárosi Galériában, stílusos műtárgyak között, Angyal Mária rendezte kiállítás helyiségében készült.

„Egerben születtem, az ottani főiskolán végeztem népművelés-történelem szakon, utána a Színművészeti Főiskolán szereztem színházelméleti diplomát, s közben bejártam a bölcsészkarra Németh Lajos kortárs művészeti szemináriumaira.

Az egri megyei könyvtárban kezdtem dolgozni, egyszerűen Hidy Péter - aki akkor megyei közművelődési csoportvezető volt - kifizetett egy pályázatot, amit megnyertem, és a megyei művelődési központban folytathattam a pályát.

Amikor férjhez mentem, erdész volt a férjem, tehenet fejtem a Bükk-fennsíkon, voltak bikáim, anyakocáim, pontosan ott éltünk, ahol a „Simon Menyhért születése” című film játszódott. Hármaskúton született a második gyerekünk, hónapokig nem mentem le a hegyről, és nagyon boldog voltam.

Később jónak láttuk, s családotól Szentendrére mentünk. Vonzó volt a város és képzőművészeti pezsgés. Munkát az akkor új Pest megyei Művelődési Központban találtam, az igazgatója Rozsgonyi Gizi - hivatalos nevén Rozsgonyi Ernőné dr. volt. Nagyon szerettem vele dolgozni. És nagyon lehetett dolgozni a 80-as években Szentendrén. Sajnos a házasságom nem viselte el, hogy túl sok minden kötött le. Elváltunk, tíz évig egyedül neveltem a gyerekeimet. Közben hazahívtak Egerbe. Az egri színház önállóságának megteremtése volt a feladat, egyrészt leválasztani a miskolci színházról, másrészt önálló társulatot és művészeti intézményt létrehozni. Nagyon jó érzés ma is rágondolni, hogy tizenegy hónap alatt megoldottam, persze társakkal, jó kollégákkal, máig kedves barátokkal. Eger után megint Pest, a Pest megyei Tanácsnál dolgoztam kilenc hónapig, az akkoriakkal való foglalkozás nem az én világom, így amikor Benkő Éva hívott a Corvin térre, hogyan mentem volna.

1986-ban lettem a Vizuális Osztály vezetője az azidőben Országos Közművelődési Központnak nevezett intézetben. Ragaszkodtam a tábortokhoz és kiállítások rendezéséhez, sok min-

dent meg tudtam csinálni, hogy csak a szakmailag legfontosabakat említsem: viaszveszejtési bronzöntő művésztelepet (amit inég a hivatásosok sem mind ismernek), sómázás, raku, porcelán kerámia alkotótábor, 44 környezetformáló szobrászati alkotóműhelyt Zala megyében, komplex nyári műhelyeket Mórton. Megszerveztem, rendeztem a triennálé rendszerű autodidakta kiállításokat, kitűnő partnerekkel, kollégákkal, mint Bálványos Huba, Bakay Erzsébet, Kun Éva, Mayer Berta és az azóta sajnos elhunyt Misch Ádám, Topor András. Elképzeltlenül boldog éveket töltöttem az Intézetben 1986 és 1992 között. Az azt követő évekre leginkább az ellehetetlenülés kifejezés illik rá. Korábban betegem is boldogan dolgoztam, 1992 után bemenem is nehéz volt. Kilátástalan szélmalomharcot egy idő után nem akartam vívni, 1995 december 14-én - saját, többszöri kérésre - korengedményes nyugdíjba mentem. Nem volt könnyes búcsú, a hajdani osztályom és magam is zavartok voltunk.

Földiák András három napja volt igazgató, és fogalma se volt arról, hogy már semmilyen jogviszonyban nem állok az Intézetnél, amikor keresett, kellőképpen meglepődött és felkért, hogy csináljam meg a XVI. országos amatőr képző- és iparművészeti kiállítást.

Először tudtam elérni, hogy a kiállítás Budapesten legyen, még hozzá a Kongresszusi Központban. Bálványos Hubával együtt rendeztük-szerveztük, „Autodidakta” alcímmel. Nem állítom, hogy szakmailag ez volt a legjobb, nagyon nehéz volt összehozni, az Intézetnek egy fillérje se volt erre a célra, Bíró Ági segítségünkre sietett, értő, tökéletes partnerként elérte, hogy a minisztérium közművelődési főosztálya egymillió forinttal támogassa a kiállítást.

Amióta nyugdíjas vagyok, a szabadság olyan fokát élem meg, amit sose hittem volna: csak azt vállalom el, amihez kedvem van. Kiállításokat rendezek, legtöbbit a szekszárdi Művészetek Házában, Zala megyében is dolgozom, meg ebben a barátságos Újlipótvárosi Galériában. Tanítok a pécsi egyetemem, zsűrizek, ha szükség van rám, akkor szakértek. Jól érzem magam. A most kapott díjra a Szabad Képzőművészek és Iparművészek Országos Szövetsége javasolt, nagy örömet szereztek vele.”

SZAKALL JUDIT

a budapesti Marczibányi Téri Művelődési Központ igazgatója, Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt kitüntetés

Szakall Juditnak a kitüntetést átadó miniszter, Magyar Bálint, Ancsel Éva „Hogyan kell harangot önteni?” című írásából idézett.

- Hogyan lehet harangot önteni, hogyan lehet dolgozni a Marczibányi téren?

- Ebben a nemsokára 25 éves művelődési központban mindig tudtak értelmeset és hasznosat nyújtani a közönségnek. Kilenc éve vagyok a ház igazgatója, az értékes hagyományokat igyekeztem megtartani. Talán sikerült továbbfejleszteni is, és látogatóink, törzsközönségünk újabb és újabb igényeinek is megfelelni. Szinte félve használom az érték és a szolgálat kifejezést, annyira cicsépeletem az utóbbi időben. Mégis csak így foglalkozom össze munkánk vezérelvét. Sosem törekszünk „nagy durranásokra”, az egyszerű, csillogó produkciókra. Ez nem jelenti azt, hogy állandó rendezvényeink unalmasan konzervatívak lennének. A házunkat 30 éve otthonának tekintő Kaláka együttes programjai például változatlanul népszerűek. Ugyancsak nagy sikere van mindig a Calcutta triónak és a Muzsikás együttes bensőséges, gyertyafényes klubestjeinek, a Táros zencakar Guzsalyas táncháza pedig a legnépszerűbbek egyike egész Budapesten.

- A Művelődési Központ a II. kerület intézménye. Könnyebb a dolguk a népművelőknek egy ilyen gazdag, „úri” környezetben?

- Hát először is, az itt lakók egy részének a szociális helyzete korántsem rózsás, igényeik sem rózsadombi elit-szinten jelentkeznek. Egyik legkeresettebb programunk például a nyugdíjas klub, amelynek összejöveteleit sok idős, többnyire szegény ember várja évek óta. Számukra ünnepet jelentettek az ebéddel egybekötött autóbuzos kirándulások. Egyelőre nincs fedezetünk a folytatásra, de valahogy majd találunk megoldást. Szintén sokan veszik igénybe a többnyire térítésmentes gyerekprogramokat, a Down-kóros fiataloknak szervezett foglalkozásainkra pedig a város legtávolabbi pontjairól is jönnek a családok. Munkatársaimmal nagyon hiszünk a gyerekeket aktivitásra ösztönző művelődési formákban. Ebben jó partnereink az évek során házunk barátaivá vált alkotók, művészek, mint például Fellegi Ádám, Jankovics Marcell. Feltétlenül meg kell említenem a kilencvenedik évén túllevő Berczik Sári nénit is, aki a Budai Táncklubunkban máig is fáradhatatlanul tanít.

- Diszkó, pop-rock koncert nincs is a házban?

- Nincsen, de nem sznobériából, hanem mert úgy gondoljuk, hogy elég ezzel foglalkozó szórakozóhely van elérhető közelségben. Ugyanígy vagyunk bizonyos művészeti rendezvényekkel, nem tudunk és nem is a dolgunk versenyezni a profi színházakkal, hangversenytermekkel, mozikkal.

- Színelőadások, színjátzó produkciók azért bőségesen vannak, hiszen erről külön híres a Marczibányi téri ház.

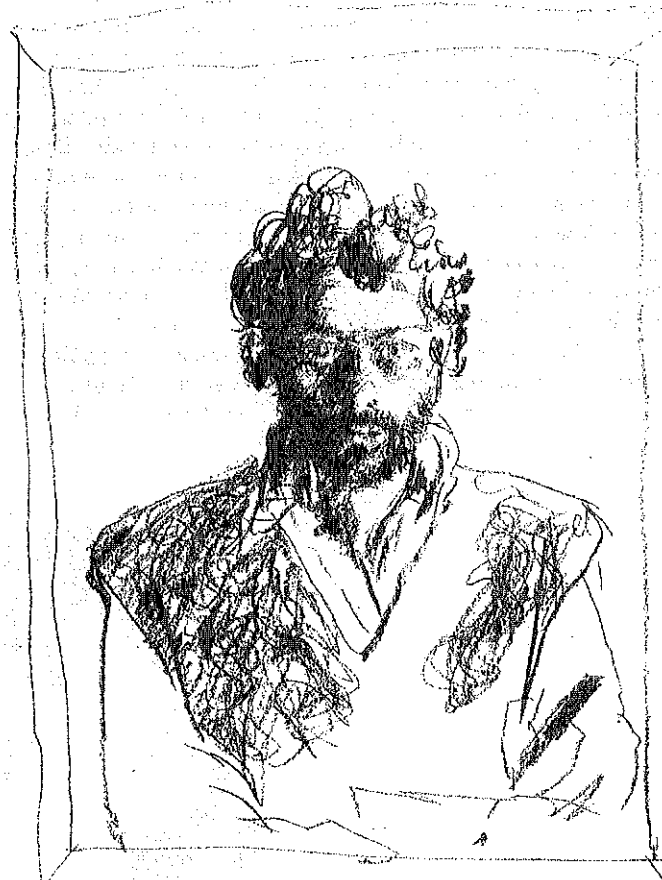
- Törődelmesen bevallom, hogy a kísérleti- és gyermekszínjátzás, különösen a drámapedagógia ügyében nagyon elfoglult vagyok. Magam is gyerekszínjátzóként kezdtem, és családom mellett életre szóló példát kaptam egy néhány éve elhunyt kitűnő művészpédagógustól, Takács Ágnesztől. Utódjának tekintett, értékes szellemi hagyatékát igyekszem minden erőmmel gondozni, továbbadni. 1989 óta nálunk működik a Budapesti Drámapedagógiai Központ, világszerte vannak kapcsolataink a kollegákkal. Ez a módszer nem azonos a színjátzással, mert nem egy produkció létrehozása a cél. A drámapedagógia segítségével a gyerekek - képzelt szerepekben és szituációkban - valós élethelyzetekkel szembesülnek, konfliktusokat oldanak meg. Örömmel látom az eredményt: a személyiségfejlődést, a sokszor gyógyító crót.

- Lelkes szavaid arról tanúskodnak, hogy nem tartozol a művelődési házak sanyarú helyzetéről panaszkodók közé.

- Nem hiszem, hogy állandóan az akadályokról, a pusztátúléléstől kell beszélni. Azt sem érzem, hogy ma egy művelődési ház csak vegetálhat, talmi üzleti vállalkozásokból maradhat talpon. Amúgyis gyógyíthatatlanul optimista alkat vagyok. Meg lehet találni a módokat, forrásokat, hogy kerületünk polgárainak, budai és pesti közönségünknek kedvükre valót, értékeset és jót nyújtsunk. Persze mi is elképesztően sok pályázatot frunk, fűhöz-fához folyamodunk támogatásért, kevés, de annál elhivatottabb kollegámmal együtt minden szellemi és fizikai energiánkat mozgósítjuk.

- Néha meg is becsülik ezt a munkát, mint most, amikor Téged a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjével tüntettek ki.

- Magam is meglepődtem a rangos elismerésen és nagyon jólesett. A mi szakmánkbeliak ritkán kapnak ilyen magas kitüntetést, ezért úgy gondolom, hogy nemcsak nekem szól, hanem társaimnak, mindenkinek aki segítette pályámat, a közös ügy érdekében végzett munkát. Hadd büszkélkedjek azzal is, hogy nemrég újabb öt évre megbízást kaptam a Marczibányi Téri Művelődési Központ vezetésére. Pályázatomat - egyben intézményünk munkáját, terveit - az önkormányzat, a II. kerületben igen sok pártból összetevődő képviselőtestület egyhangúan fogadta el, ellenszavazat, de még tartózkodás sem volt.

KISS LÁSZLÓ

népművelő, a Magyar Versmondók Egyesületének elnöke, Népművelésért Díj

Országsszerte úgy is ismerik, mint a Művelődési és Közköztartási Minisztérium főtanácsosát. Örül, hogy kiténtetését népművelőként, egy civil szervezetben végzett munkájáért kapta.

- Elsőgenerációs értelmiségi vagyok. Ipari tanuló koromban érintett meg a színjátszás, a legendás Danuvia gyári irodalmi színpad tagja voltam. Nagyon sokat köszönhetek Csomák Ervinnek és az ottani közösség erejének. Azt is, hogy felébredt bennem a tanulás vágya, a dolgozók esti gimnáziuma után a főiskolát, majd az egyetemet is munka mellett végeztem.

- Hogy kerültél Kaposvárra?

- Házasságom révén, de hamarosan megtaláltam a kapcsolatot az ottani kulturális élettel. A Tonómunkás Kiszínpad oszlopos tagja lettem, a hetvenes évek elején számos országos érdeklődést keltett előadást hoztunk létre. Máig meghatározóak nekem az ott töltött évek, a szakma mélyvízébe kerültem. Lelkes üzemi kultúros voltam, irodalmi színpadot szerveztem, könyvtárat hoztam létre. Romantikus hevülettel tárgycsodáról kínáltam a könyveket a műhelyekben - még azt is megkíséreltem, hogy az általam hígnak tartott szerzőket (például Berkesit) kiiktassam az állományból. Ez talán ma megmosolyogtató, de amikor látom-hallom az egykori társak, tanítványok életútjának alakulását, azt gondolom, hogy nem volt hiábavaló az akkori munkám. Különböző is hallatlanul izgalmas időben éltem és dolgoztam Kaposváron, hiszen akkor indult a színház felújítása. A „kaposvári jelenségről” sokat írtak már, mint színházi csodáról. Arról viszont keveset, hogy volt a városban olyan amatőr közösség, amelyik művészeti értékeken nevelkedett föl, és a színházi újítások értő befogadója, törzsközönsége lett. Ma is jó érzéssel tölt el, hogy tanúja és részese lehettem annak az időszaknak, amikor az Ady által is megénekelte poros kisvárosból jelentős dunántúli centrum lett.

- A Somogy megyei Művelődési Központban, meg a Kaposvári városi tanácsnál dolgoztál, azután visszajöttél Pestre.

- Először a Kőbányai Patakyban voltam, majd a VIII. kerületben lettem közművelődési csoportvezető. Izgalmas korszak volt, a maga politikai és népművelési voluntarizmusával együtt is. Lehetett izgalmas dolgokat csinálni. Ilyen volt a Józsefvárosi Galéria „gründolása”, ahol a Fajó János, Nádler István, Keserű Ilona, Bak Imre fémjelzte társaság hozott létre szellemi műhelyt. Afféle szélfogó szerepem is volt, nem azt mondom, hogy „hősleg” szerepeltem, de sokszor tartottam a hátamat a botrányosnak minősített kiállítások, performance-ok miatt. Volt már annyi szellemi municióm és humorérzésem, hogy rezzenéstelen arccal tudtam végighallgatni a „Kiss elvtárs, tűrhetjük mi ezt?” kezdetű funkcionáriusi dörgedelmeket. A szellemi háttérrel többek között a tanárim és diáktársaim jelentették, mert akkor jártam az ELTE népművelés szakára. Az 1979-82 közötti évfolyam nagy csapat volt, beleértve az oktatókat is: Gelencsér Káti, Heleszta Sándort, Király Jenőt és természetesen Maróti Andor tanár urat.

- Akkoriban rengeteg mindenben vettél részt. Magad is úgy gondolod, hogy a 80-as években „volt egy csapat”?

- Volt bizony, és ez erőt, újabb célokat adott. Belekóstoltam például a rádiózásban, a jó emlékéű Ötödik sebesség, a Sulisajtó, a Segíthetünk és a Táskarádió riportereként működtem. A rádiós szerelem bizonyos fokig megmaradt, mert később a Civil Rádió létrejötténél magam is bábáskodtam. A civil kezdeményezések elég korán megérintettek, 1982-től a minisztérium közművelődési főosztályán dolgoztam, így részese lehettem - s talán segítője is - azoknak az izgalmas folyamatoknak, amelyeket társadalmi önszerveződésnek nevezünk. Közreműködtem az első önálló szakmai egyesületek létrehozásában, támogattam

a Magyar Népművészeti Egyesület, a Fotóklubok és Szakkörök Szövetsége, Táncsport Szövetség, Országos Bábos Egyesület, a Martin Alapítvány és mások megalakulását. Ez volt az a korszak, amikor az amatőr mozgalmakban felerősödött a minőség, a szakágakban egyre jobban közeledtek egymáshoz a hivatások és az amatőrök.

- A szívem közepé azért a színjátszás maradt.

- Ott is megindult a pezsgés, először megalakult a Nemhivatásos Színházak Szövetsége - most Magyar Színháti Szövetségnek hívják -, amelynek első elnökévé választottak. Igazolás volt ez a bizalom, hogy a szakmabeliek harcostársnak tekintettek, nem pusztán minisztériumi, később OKISZ tisztviselőnek, funkcionáriusnak.

- Hogy jött létre a Versmondó Egyesület?

- Ez számomra nevezetes esemény volt. Ma is kedves emlék, hogy 1982. április 11-én - természetesen a költészet napján - összeültünk tizenegyen, főként a Szódy Szilárd által FMH-ban működtetett stúdió tagjai, és megalakítottuk az Országos Versmondó Egyesületet. Ennek is alapító elnöke voltam. Azóta is működünk, az elmúlt évtől társaságunkat Magyar Versmondók Egyesületének hívják. 15-18 helyi, megyei, regionális és határon kívüli szervezetünk van, ez utóbbit nagyon lényegesnek tartom. Közel ezer tagunk van Soprontól Békéscsabáig, a Felvidéktől a Vajdaságig.

- Igen szép kivitelű folyóiratokból, a Versmondóból kitetszik, hogy még ma is komoly országos csapata van a versmondásnak, holott világunk nem „díjazza” nagyon az amatőr elhivatottságot.

- Egyszer összeszámoltam, szerintem egy év alatt majd tízezer ember mond verset nyilvános fórumokon Magyarországon. A versmondást nagyon magyar műfajnak gondolom, gazdag hagyományokkal. Bár van egy réteg - a 30-50 év közöttiek -, amelyik alig van jelen, de szerencsére sok a fiatal, ígéretes a diák-utánpótlás, és biztos bázisunk a nyugdíjas korosztály, amelynek tagjait a költészet, a vers szeretete tart fiatalon. Évente sok fesztivál, verseny bizonyítja ezt.

- Három olyan folyóirat fűződik a nevedhez, amelyekért évek óta irigyeltek. Hogyan tudsz előállítani olyan szép kivitelű, gazdag tartalmú lapokat, mint amilyen az ACTA volt, ma pedig a Versmondó, legújabbban a Játékos? Hol tanultad a lapcsinálást?

- Mint oly sok mindent az életemben, ezt is főként a magam erejéből. Mint nagyon alulról indult embert, sok esetben a dac vezérelt, de közrejátzott az is, hogy ezekben a témákban nem volt szaksajtó. Autodidakta módon tanultam, elég kecskes gyakorlat árán. Vannak persze társak, segítő partnerek.

- A mindig műves címlappal, vonzó irodalmi mellékletekkel megjelenő Versmondó mégiscsak egyszemélyes lap, még szerkesztőbizottsága sincs, s gondolom, a pénzt is saját magadnak kell összeszedned rá. Minisztériumi munkád, civil szervezeti részvétele és még sok minden mellett hogy van erre ennyi energiád?

- Sok helyre pályázom, a Nemzeti Kulturális Alap és a Minisztérium lap támogatási keretéből eddig még sikerült a Versmondót kiadni. Van olyan szerzőgárda is, akikre biztosan számíthatok. Különböző pedig úgy hiszem, hogy az embernek arra mindig van ideje, amit fontosnak tart és nagyon akat.

A kiténtetettekkel az interjúkat készítette: Hámory Gabriella